

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

hardenberg gramsbergen

DE HOMMEL

mei 2015 Twintigste jaargang Nummer 2
Verschijnt 4 x per jaar

De inhoud van deze Hommel

3	Voorwoord
4	Hommelzoekers
7	Ledenbestand + Even voorstellen
8	Verslag van de Dag van de Duurzaamheid
9	Vogelweetje 55: De Havik
10	Kort verslag van de ledenvergadering
11	Duurzaamheid (2)
13	De boomkikker: groen juweeltje van het Reestdal
14	Kinderexcursie uiterwaarden de Vecht 8 maart
15	Kraanvogels
16	De Groene Visite op de Schoutenhof
18	IVNers stellen zich voor
21	Jeugdpagina
22	Ik hou van dieren
23	Plantenweetje 41: Hondsdraf
24	Elfenbankjes, het hele jaar door te vinden
25	Insectenhotelketen
27	Op Groene Visite met de Natuurkoffer
29	Buitengroetjes
31	JSje + Plantenweetje 40: Grote Lisdodde
32	Snoepwinkel
33	De mooiste en leukste APP's
35	Bestuur, contactpersonen en ledenadministratie

VOOR AL UW NATUUR- EN MILIEUBOEKEN!

**VOORSTRAAT 32
TEL. 0523-261392**

**FORTUINSTRAT 10
TEL. 0523-261612**

Voorwoord van de voorzitter

Als u dit leest is het voorjaar al enige tijd aan de gang en is de natuur zich volop aan het voorbereiden op een nieuwe periode van bloei en ontwikkeling. Een mooie periode om een nieuwe uitdaging aan te gaan. 17 maart j.l zijn de aanwezige leden op de ledenvergadering akkoord gegaan met de voordracht van het bestuur om mij als voorzitter te kiezen van uw vereniging, met dank aan John Roeden voor het waarnemend voorzitterschap van de afgelopen periode.

Voorzitter zijn van het IVN in zo'n prachtige omgeving is natuurlijk een voorrecht, een grote vereniging met allerlei werkgroepen, verschillende mensen en verschillende wensen en ideeën. Dit biedt ruimte voor mensen die graag de activiteiten waaraan men gewend is, in ere houden. Het biedt ook mogelijkheden voor vernieuwing in onderwerpen, vernieuwing in stijl, vernieuwing in samenwerking. Door vernieuwing kan een vereniging blijven bestaan, meegaan in landelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Niet nieuw, maar wat wel in onze naam is verweven is het onderwerp duurzaamheid.

14 maart hebben wij met een deel van onze gidsen en het bestuur een duurzaamheidsdag georganiseerd in de Koppel. Onze gidsen zullen het onderwerp duurzaamheid gaan verwerken in hun excursies.

Op dit moment neemt het IVN en het KNNV het initiatief om landelijk samen te werken. Het bestuur ondersteunt deze ontwikkelingen als dit betekent nog meer kwaliteit en kennis binnen onze vereniging.

Het bestuur is er voor de leden, echter zonder inbreng en medewerking van de leden kan een bestuur niet besturen. Wij hopen dan ook op een nog nauwer contact met onze (jeugd) leden en dat wij een beroep kunnen doen op onze leden om nog meer activiteiten mogelijk te maken. 2015 is een mooi jaar met volop activiteiten, houd onze website en facebookpagina in de gaten. Ik sluit af met aandacht te vragen voor ons excursieprogramma voor de jeugd en de excursiefolder voor volwassenen. Er wordt veel tijd en energie gestoken in de samenstelling van het programma en het voorbereiden van de excursies van onze gidsen. Zij verdienen het om o.a. door grote deelname gewaardeerd te worden. 1 programma punt voor de komende periode wil ik er hier uitlichten en dat is onze ledenavond in Atelier Witharen op 28 augustus.

*Vriendelijke groet;
Aart Bentsink*

HOMMELZOEMERS

Noteer in uw agenda!!

Ledenavond op vrijdag 28 augustus

Op vrijdagavond 28 augustus om 19.30 is de ledenavond + zomerlezing in Atelier Witharen

Witharenweg 24
7738PG Witharen
Tel: 0523-676272
www.atelierwitharen.nl/

Eigen bijdrage is € 5,00 per persoon

Het belooft een bijzondere avond te worden, dus hou deze avond vrij!!

U kunt De Hommel in kleur bekijken op internet. Ga naar ivnhardenberg.nl en klik vervolgens op: Organisatie > Redactie De Hommel

De volgende Hommel komt uit in de maand augustus 2015.

U kunt uw kopij insturen tot uiterlijk 15 juli 2015.

Aan te leveren artikelen graag in Word, lettergrootte 11, lettertype Times New Roman. Grootte (inclusief spaties) maximaal 2500 tekens zonder foto en 2300 tekens met foto.

Foto's per mail los aanleveren

Handgeschreven artikelen mogen ook.

Kopij bij voorkeur naar e-mailadres:

dehommel@ivnhardenberg.nl

De redactie dankt u al vast voor uw bijdrage.

Gesponsord door

Rabobank

verrassend
&
origineel

ROEL
VANDENBIGGELAAR
BLOEMEN & WONEN & CADEAUS

EUROPAWEG 21-23
7772 BN HARDENBERG
TELEFOON 0523-271400

Auto verzekeren Bij Vrieling

Bereken uw premie op
www.bijvrieling.nl

Leden bij IVN

IVN Hardenberg-Gramsbergen behoort tot de grootste natuurverenigingen van ons land. Wij hebben momenteel meer dan 370 leden, naast 30 jeugdleden en 30 donateurs. Hieronder begroeten we de nieuwe leden, die zich onlangs hebben aangemeld.

Nieuwe jeugdleden:

Geen

Nieuwe leden:

Dhr. H.G. Slot, Lutten

Nieuwe donateurs:

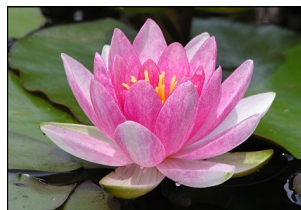
Wie van de IVN leden meldt het volgende nieuwe lid aan? Op naar 400 leden!

Steun de doelstellingen van onze vereniging en van het landelijke IVN.

Steun natuur, milieu en landschap!

Alle info bij de ledenadministratie; zie ook de verenigingsinfo achter in dit blad!

***Hartelijk welkom
natuurliefhebbers!***

***Wij hopen dat u zich
gauw thuis zult voelen in
onze vereniging!***

Even voorstellen:

Mijn naam is Aart Bentsink en ik ben opgegroeid in Ermelo op de bosrijke Veluwe.

In 1993 ben ik met Dineke naar Hardenberg verhuisd en sindsdien zijn wij beiden werkzaam binnen de Baalderborg Groep.

In 2011 zijn wij lid geworden van het IVN en in 2012 ben ik lid geworden van het bestuur.

In mijn vrije tijd mag ik graag wandelen en doen wij tevens aan onderhoud van een deel van het Pieterpad.

Lezen en muziek luisteren hebben mijn grote belangstelling.

I.V.N. Voor u die van de natuur houdt

Verslag van de Dag van de Duurzaamheid

Op 14 maart werd de Dag van de Duurzaamheid gehouden na een samenwerking tussen het IVN, NMO en De Koppel. Aanwezig was een representatieve afvaardiging van het IVN, namelijk natuurgidsen, het bestuur, de redactie van Hommel en enkele leden. Ook De Koppel, de voorzitter van het Groen Overleg Platform en een gast van IVN Barneveld deden mee aan deze inspirerende dag. Een korte impressie:

- (1) Workshop door Livia Leysen van Natuur en Milieu Overijssel. Livia gaf een bijdrage over de *Psychologie van Duurzaamheid*. Bij duurzaamheid is er evenwicht tussen ecologie, economie en sociaal welzijn. Daarvoor is het belangrijk dat gezamenlijk nieuwe keuzes gemaakt worden. En hoewel velen daartoe gemotiveerd zijn, blijkt de praktijk weerbarstig. Vanuit de psychologie liet Livia ons zien waar de oplossingen liggen. Op de IVN website (onder de knop duurzaamheid en 'eye-openers') is haar presentatie te zien.
- (2) Workshop van Arthur Hilgersom van IVN Delft. Arthur liet ons zien dat *Duurzaamheid in de natuurexcursie* dichtbij is. Natuurgidsen verwerken al vaak onbewust duurzaamheidsthema's in excursies. Van belang is dat dergelijke thema's niet met een vermanend vingertje of doemscenario's worden gebracht, maar dat het vooral gaat om bewustwording en het bieden van een handelingsperspectief. Alle deelnemers gingen op pad om een 'kringloopwandeling' te ontwerpen. Ook zijn bijdrage is op de IVN website terug te vinden.

Tussen de middag genoten we allemaal van een heerlijk vegetarische broodmaaltijd met maar liefst drie duurzame soepen, gemaakt door Arie van de Aa.

- (3) Workshop van Miriam Gerrits van De Koppel. In de workshop *Stappen naar Duurzaamheid* van Miriam werden de deelnemers ingedeeld in drie groepen: bestuur, PR en gidsen. Per groep was de centrale vraag: hoe krijgt duurzaamheid tijdens het vrijwilligerswerk een rol? De eerste stap van een "duurzaam" plan werd concreet uitgewerkt in een A3 poster met tekst, tekeningen en collages. Dit zijn een aantal van de ideeën die uit de workshop naar voren kwamen: (1) duurzaamheid opnemen als beleidspunt in het bestuursplan (is gebeurd), (2) een werkgroep duurzaamheid instellen (is gebeurd), (3) een kringloopwandeling ontwerpen, (4) een klimaatfietstocht organiseren, (5) het belang van denken in kringlopen benadrukken in excursies.

- (6) facebook benutten als medium, (7) een vaste rubriek instellen in *De Hommel*, (8) de kinderpagina van *De Hommel* eens per jaar wijden aan duurzaamheid, (9) een knop duurzaamheid toevoegen aan de website (is gebeurd), (10) samenwerking met de aandachtsfunctionaris van De Koppel voortzetten (wordt gedaan), (11) een inspiratiedag organiseren voor leden, (12) duurzaamheid speels, frequent, niet beleidend, met humor en relativering stimuleren. De bijdrage van Miriam is te zien op de IVN website.
Jonh Roeden

Gerrie en Janny bezig met een vergelijkend ei-onderzoek

Vogelweetje 55

Havikman met prooirest

De **Havik** (*Accipiter gentilis*) is een grotere broer van de sperwer en de gelijkenis in kleur en tekening tussen deze beide soorten is groot. De lichamelijke proporties zijn bij de havik echter gemiddeld 20 cm groter. Ook bij deze soort is het mannetje kleiner dan het vrouwtje. Het kleinere en rankere formaat komt het mannetje bij de jacht goed uit, terwijl het vrouwtje door het wat grotere lichaam haar jongen beter kan beschermen en warm houden.

De havik is een snelle stootvogel, die van grotere hoogte in de lucht neerploft op z'n prooi. Het zijn vooral duiven die op z'n menukaart staan. Niet alleen houtduiven maar helaas ook postduiven. Vroeger was het houden van een havik voorbehouden aan de adel. Hier duidt de wetenschappelijk naam ook op: *gentilis* = edel. En was het niet gravin Jacoba van Beieren die rond het jaar 1420 met een stel edelen op "valkenjacht" ging? Hiertoe gebruikte men twee snelle jagers, te weten de slechtvalk en de havik. Het zij zo.

Kort verslag van de ledenvergadering

Onze IVN afdeling hield op 17 maart 2015 haar jaarlijkse algemene ledenvergadering.

Het bestuur keek samen met 25 leden terug op het wel en wee in het jaar 2014. Verder werd een nieuwe voorzitter benoemd door de leden. Het bestuur droeg voor de functie Aart Bentsink voor. Er werden geen tegenkandidaten ingebracht en dus werd Aart bij acclamatie gekozen tot voorzitter. Het bestuur bestaat nu uit 6 personen, er is dus nog een vacature. Leden die, met een enthousiast bestuur, zich willen inzetten voor de IVN afdeling zijn welkom. Men kan eventueel een periode meekijken hoe het bestuur zijn werk doet. De taken zijn in het bestuur eerlijk verdeeld, ieder heeft zijn eigen portefeuille met aandachtspunten. Alle belangrijke zaken zullen in een communicatieplan worden opgenomen. Het werven, behouden en motiveren van leden zal een belangrijk aandachtspunt blijven voor verenigingen. Samen gaan voor de natuur en het milieu, met duurzaamheid als belangrijk onderwerp, schept een band en geeft de mens energie. Ongeacht de manier waarop, ieder kan het doen op zijn wijze en met zijn eigen beleving. Zo hebben onze twee jubilarissen van dit jaar het ook gedaan. Jan Euverman is destijds begonnen in de roofvogelwerkgroep. In de bomen klimmen met de ladder of met de klimijzers. De nesten en nestkasten controleren. Wel gevaarlijk werk. Maar altijd met plezier gedaan. Marinus Oogjes is ook actief in werkgroepen. Landschapsonderhoud, bomen zagen, hout hakken, hij draait zijn hand er niet voor om. Maar de laatste jaren ligt zijn aandacht bij de weke, glibberige dieren, de amfibieën en reptielen. Hij is onze 'Paddenman'. Padden, kikkers overzetten bij de paddentunnels. De knoflookpad is een Rode Lijst soort, in onze omgeving komt deze soort nog wel voor gelukkig. Na afloop van het officiële deel van de avond kon men onder het genot van een drankje en hapje nog even napraten. Voor belangstellenden heeft John de mooie website van onze afdeling laten zien op het scherm.

Het bestuur.

De jubilarissen Jan Euverman (links) en Marinus Oogjes (rechts)

Duurzaamheid begint bij burgers op lokaal niveau.

Dit is de strekking van een artikel in Trouw van 30 december j.l. In dit artikel wordt verwezen naar de website www.ssfindex.com

Op deze site is te zien hoe de duurzame ontwikkeling van 151 landen ervoor staat.

Op grond van 21 indicatoren wordt bepaald hoe ver een land is op het gebied van duurzaamheid.

O.a milieufactoren, mens en maatschappij en economie, worden gebruikt als bepalende factoren.

Op deze index is te zien dat de wereld in de afgelopen 8 jaar duurzamer is geworden, echter dit is een verbetering die je leest als je puur naar de getallen kijkt.

Bekijk je de diverse indicatoren apart dan zie je dat het milieu is verslechterd. De totale verbetering zit in de toename van cijfers op economie en ‘mensen en maatschappij’.

Op wereld niveau is er een positieve trend in landen in Afrika. Deze scoren beter op het gebied van ‘mens en maatschappij’.

Landen in Zuid-Oost Azië die economisch in opkomst zijn doen het minder goed.

Nederland is wederom gezakt op de ranglijst, dit is vooral een gevolg van het thema milieu, m.b.t milieu zit Nederland op plaats 142 (van de 151 !). Onderdelen als hernieuwbare energie, grondstoffengebruik, en uitstoot van broeikasgas scoren slecht.

In het rapport dat n.a.v. deze index is opgemaakt geven de samenstellers aan dat het steeds belangrijker is dat burgers zelf lokale initiatieven oppakken en hierin een voortrekkersrol vervullen.

Op de gemeentelijke indexwebsite is te lezen hoe Hardenberg ervoor staat, zie www.gdindex.nl

Het IVN Hardenberg-Gramsbergen heeft hier een duidelijke voortrekkersrol naar onze leden en medeburgers. Dat is ook de reden dat de naam van het IVN al enige tijd geleden is veranderd in:

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid.

Aart Bentsink

GEWOON DE BAANDER

Bij de Baander kennen ze nog de smaak van vroeger. Heerlijke en eerlijke biologische groentes en vlees voor stoofschotels.

En natuurlijk voor elke gelegenheid een smaakvol pakket.

De Baander Krommesteeg 1

77712 AV Hardenberg

Tel. 0523-273755

www.streekproductendebaander.nl

Web www.gaasbeekmedia.nl

Druk

Print

Sign

Sjop

**GAASBEEK
PRINT - SJOP**

Bezoekadres Bruchterweg 13
7772 BD Hardenberg

Telefoon 0523 - 27 11 46

E-mail print@gaasbeekmedia.nl

Web www.gaasbeekmedia.nl

De boomkikker: groen juweeltje van het Reestdal

Je hebt kikkers en kikkers.

De mooiste is ontegenzeggelijk de boomkikker. Een klein gifgroen kikkertje dat niet groter wordt dan 5 cm en dus makkelijk in de pal van je hand past. Ze zijn behoorlijk zeldzaam in Nederland, maar in Hardenberg mogen we ons gelukkig prijzen met een populatie boomkikkers in het Reestdal. Met name in de paartijd, van april tot juli, kun je daar 's avonds en 's nachts tot op grote

afstand het gekwaak van de mannetjes horen. Het is een soort luidruchtig krék-krék-krék-krék wat je dan hoort. De boomkikker zien is een stuk lastiger door zijn prachtige camouflage. De beste kans om overdag een boomkikker te zien is zonnig plekje tussen de bladeren van bijvoorbeeld braam of els.

De boomkikker dankt zijn naam aan de overwegend klimmende levenswijze. Met zijn zuignapjes klimt hij gemakkelijk in lage struiken en bomen tot wel tien meter hoog. Water in de vorm van kleine, ondiepe poelen of plassen in de zon zijn alleen belangrijk voor het opgroeien van de kikkervisjes.

Nachtbraker

Net als alle amfibieën is de boomkikker koudbloedig. Om energie te sparen zit hij overdag doodstil op een tak of blad te zonnen. Maar 's nachts komt er leven in de brouwerij, gaan de kikkers op zoek naar voedsel, geven de mannetjes met hun enorme kwaakblaas een indrukwekkend en verleidelijk kwaakconcert en wordt er gepaard. Zodra de temperatuur daalt, zoekt de boomkikker een schuilplaats voor zijn winterslaap. Dit is niet onder water, zoals bij andere kikkers, maar kan een holle boom, strooisellaag, houtstapel of holte tussen boomwortels zijn.

Wettelijk beschermd

Wist u overigens dat alle in de natuur levende kikkers op de lijst van beschermde dieren staan? Dit betekent dat u ze niet mag vangen en vervoeren naar bijvoorbeeld uw eigen vijver. Dat is ook helemaal niet nodig, want vaak weten kikkers, salamanders en padden zelf spontaan uw vijver te vinden.

Livia Leysen

Kinderexcursie uiterwaarden de Vecht 8 maart

Op een mooie maartse ochtend mochten wij als IVN Hardenberg een groepje kinderen en volwassenen ontvangen van IVN afdeling Almelo. Zij waren nieuwsgierig naar de uiterwaarden van de Vecht en naar ons mooie natuurinformatiecentrum De Koppel. Na ontvangst in De Koppel, waarbij het natuurinformatiecentrum alvast bekeken werd, gingen wij op pad richting uiterwaarden. Eerst werd de educatieve grondwatermeter bij de Vecht bezocht. Er werd door natuurgids uitgelegd hoe deze grondwatermeter werkt en dat goed waterbeheer van groot belang is voor de natuur. Wij staken de brug over en al snel werden er patrijzen gesig-naleerd die prachtig te bekijken waren vanaf deze hoogte. Ook waren er kuifeenden, aalscholvers, scholeksters en futen te zien. Na enige tijd hier stil te hebben gestaan om al dat moois te bekijken vervolgden wij onze weg richting uiterwaarden.

Aangekomen in de uiterwaarden werd er eerst gewezen op het klein hoefblad dat op verschillende plekken direct aan de oever van de Vecht te bewonderen was. Iets verderop werd er ijzeroer en schelpen van zoetwatermosselen gevonden. In De koppel waren door de natuurgids al zoekkaarten met sporen uitgedeeld en nu werden de deelnemers uitgedaagd om sporen te vinden. Deze zijn in de modder bij de oever goed te zien en al snel werd er door kinderen en volwassenen gebruik gemaakt van de zoekkaart om de sporen te determineren van o.a. eenden, meeuwen en ratten.

Na enige tijd in de uiterwaarden doorgebracht te hebben en na bezoek aan de unieke wildwaterbaan voor kano's, het is de eerste baan in Nederland die gebruik maakt van het natuurlijke verval van een rivier, liepen wij door de uiterwaarden weer terug naar De Koppel. Daar weer aangekomen werd er nog gezamenlijk een heerlijk kopje koffie gedronken. De bezoekers uit Almelo die zelf plannen hebben voor een nieuw natuurinformatiecentrum en de aanwezige kinderen verkenden De Koppel verder. Na een gezellig samenzijn werd het tijd voor hen om de terugreis te aanvaarden. Natuurgids Rutger en organisator Yolande werden door de bezoekende groep hartelijk bedankt, waarbij de hoop uitgesproken werd om ook in de toekomst De Koppel en haar prachtige omgeving nog eens te bezoeken.

Rutger Bremer

Kraanvogels

Een voorjaarsdag in februari, een cadeautje van moeder natuur. Tijd voor een loopje over het platteland, bosbeschutting is niet meer nodig. Vandaag loop ik met de gedachte: “Zo de wind waait, waait mijn jasje!” Het brengt me ver van huis en op het moment dat ik omkeer valt de tegenwind me toch wel tegen. Ik besluit om een stuk te wandelen. Plots hoor ik een trompetachtig geluid, dat klinkt als een schel ‘kroe, kroet’. “Dat zal toch niet waar zijn?” zeg ik hardop. Het is het onmiskenbare geluid van de kraanvogels en als ik me omdraai zie ik een vlucht van meer dan tweehonderd exemplaren. Het is een heel spektakel daar boven in de lucht. Het is of ze elkaar roepen, waarschuwen, het klinkt in ieder geval als een continue communiceren over van alles en nog wat. Boven mijn hoofd maakt de groep een cirkelende beweging om daarna verder noordwaarts te trekken in grote V-vormige formaties. Opgetogen ren ik naar huis: “Kraanvogels, wauw!”

Klokslag 19.00 u. start ik de hardlooptraining op ons sportcomplex. Dity sprint van achteruit de groep naar voren. Ze straalt en roept me toe: “Henk, je raadt nooit wat ik vandaag heb gezien!” Ik ken haar interesses en zeg dat ik wel een gok durf te doen. Die kans geeft ze me niet: “Kraanvogels, wel dertig stuks!” Ze glundert en haar grote blauwe ogen sprankelen. “Ik heb ze hier nog nooit gezien. Wel in Israël toen we daar op vakantie waren. En nu hier, zo bijzonder!” Ik lach om haar geestdrift en vertel mijn verhaal. Ze geniet met me mee. “Het wordt al echt voorjaar, hè!” Ik beaam het en vertel dat ik de vorige dag de scholekster heb waargenomen. Nee, die heeft ze nog niet gezien. “Dan wordt het ook niet meer echt winter!” doceert ze.

De loopgroep volgt ons zonder morren en Dity merkt op dat ze net zo druk communiceren als de groep met kraanvogels. We lachen er om en ik geef de eerste opdrachten aan de groep. Dity verdwijnt uit beeld en de geplande training wordt gegeven. Na de warming-up, loopscholing en enkele versnellingsloopjes verlaten we de atletiekbaan voor een heuveltraining. De groep werkt, draaft, moppert dat een bult oplopen toch wel erg zwaar is om daarna gezellig keuvelend de terugweg te nemen.

Foto Bert Stegeman

Op de atletiekbaan volgen nog een aantal korte vlotte loopjes om de snelheid niet te verwaarlozen. Plots roept Dity me toe: “Henk, hoor je het ook” Het onmiskenbare “Tepiet, tepiet, tepietepiet!” van de scholekster weerklinkt en we zien een exemplaar opvliegen vanaf het middenterrein. Even wordt zijn beeld vastgehouden in de schijnwerpers om daarna in het donker te verdwijnen. De overige lopers lijken verbaasd over ons enthousiasme bij het zien van een vogeltje. Ze kijken ons niet begrijpend aan. Dity geeft me een knipoog als teken van verstandhouding. Nog nagenietend van het moment en van de training lopen we intens tevreden verder. Kraanvogels, scholeksters, hardlopen..... onze dag kan niet meer stuk.

Henk van Duuren

=====

De Groene Visite op de Schoutenhof

EINDELIJK !!!

Wát eindelijk, hoezo eindelijk?

Het antwoord is eenvoudig, wij gingen met de winter-natuurkoffer opstap.

Allerlei spulletjes bij elkaar sprokkelen is 'n leuk werkje. O.a.: schaatsen (ik met m'n domme hoofd dacht écht dat de algemene benaming -botjes- was, maar dat bleek een Friese benaming te zijn), muts, wanten en sjaal, prachtige takken, eetbare kruiden uit de tuin, eekhoorn, roodborstje, midwinterhoorns (kleintjes om op te oefenen door kleine mensjes). Een grote sneeuwvlok, winterkoninkje (grapje) en natuurlijk de prachtige winterfoto's uit de natuurkoffer. Wij waren bezig om de spullen op de grote tafel neer te leggen toen de eerste gast al binnen kwam. Het was duidelijk dat mevrouw er zin in had om met ons over de winter te praten. Mevrouw haar oog viel meteen op de sneeuwvlok (van kunststof en 12 bij 12 cm). Aan sneeuwvlokjes had ze denk ik een fijne herinnering, ze heeft het ons echter niet verteld. O kijk, daar komen de andere gasten ook al en gauw waren alle stoelen bezet. De dingen op de tafel waren herkenbaar en het duurde niet lang of iedereen had wel wat te vertellen. Af en toe werd er gepraat over andere dingen dan de natuur, maar 'n kniesoor die daar op let! Na de 'Koek en Zopie', jawel het is winter, spraken wij al gauw over schaatsen. Tevens gingen de geurige rozemarijn, kerrie en selderij van hand tot hand. Door de winterfoto's kwamen ook herinneringen boven. De foto van de ijspegels heeft mij geleerd dat daar vroeger mee werd gespeeld, wie het verste kon gooien had gewonnen, echt een bezigheid voor stoere jongens en dat daar ook, als aan een ijsje, aan werd gelikt, juist ja, door de meisjes.

We denken dat het doel van de IVN-natuurkoffer is gehaald:

Oude herinneringen ophalen en daardoor een gezellig uurtje beleven.

Dineke Bentsink en Hetty-Hanne Weterings (Zie ook facebook)

OVERWEG

JUMPER HARDENBERG

óók goed voor uw tuin !

Dierenspeciaalzaak en Tuinbenodigdheden

Haal het ECOstyle magazine
voor natuurvriendelijk tuinieren.

laat de natuur het werk doen

laat de natuur het werk doen

Hessenweg 17, Hardenberg. jumper@overweghardenberg.nl

**Recreëren op of vanuit deze
prachtige natuurcamping is
een aanrader voor elke
natuurliefhebber.**

Veel gespotte vogels zijn o.a.:
spechten, mezen, mussen, boom-
klever, boomkruiper, oeverwaluw, grote zilverreiger,
roofvogels en uilen. Maar ook dassen, vossen, reeën en
andere zoogdieren kunt u hier verwachten.

Beleef de natuur met één van onze volgende acti-
viteiten:

**Dauwtrappen, Kerstwandeling, Bushcraft Belevingswandeling, Bushcraft Fotopre-
sentatie, Bushcraft voor Kids Verjaardagspartijtje, Workshops Houtsnijden,
Bushcraft voor Scholen, Bushcraft op Maat voor diverse Groepen, Het Naar Buiten
Familiespel of een Excursierit met de Voerman van Staatsbosbeheer.**

Martin Overweg, Rheezerweg 123, 7795 DB Diffelen, tel. 06-1323 1326

E-mail: info@deklashorst.nl

Internet: www.deklashorst.nl ; www.facebook.com/vechtdalbushcraft

IVNers stellen zich voor.

Vandaag ga ik op bezoek bij Nel Bies. Tussen twee buien door rijd ik een fraai plekje aan de rand van Hardenberg binnen. Voor ik aanbel sta ik een paar minuten te genieten van het prachtige uitzicht, het natuurgebied “de Rhee-zermaten”. Nel woont samen met haar man Sjoerd op deze fraaie hoek. De voortuin is het begin en verdwijnt in het landschap. Het is droog geworden en samen met Nel lopen we door de heerlijke tuin met allerlei hoekjes en borders,

het zware werk doet Sjoerd in de tuin maar er blijft nog genoeg te doen en te genieten voor Nel. Er zitten veel vogels en van binnenuit is alles goed te volgen. Nel is op 29 december 1936 in Eindhoven geboren. Ze was de oudste dochter en had vier zussen en een broer. Vader was onderwijzer maar werkte bij Philips en moeder zorgde voor het gezin. Nel heeft een fijne jeugd gehad en kon goed leren. Vooral rekenen en handelskennis waren de vakken waar ze mee aan de slag kon bij Philips. Vroeger hadden ze ook weleens militairen in huis, net als Sjoerd en zijn broer, ze kwamen uit Friesland. Nel vond de jongens wel leuk en ze kreeg zowaar toestemming om een week op zeilkamp te gaan in Friesland. De natuur en varen op het water hebben een grote aantrekkingskracht op Nel. Ze geniet van het zeilkamp en komt Sjoerd weer tegen op het water. Ze verliezen elkaar niet meer uit het oog en trouwen in 1961 en krijgen twee dochters en een zoon en vijf kleinkinderen. Sjoerd vindt een baan in Hardenberg en dit prachtige plekje om te wonen. Nel zegt dat ze hier altijd wil blijven wonen. Hoelang Nel al lid van het IVN is weet ze niet, maar ze volgde de plantencursus en twee keer de vogelcursus. Het wandelen in de natuur en dan ook nog de vogels herkennen. Een tijdje ging ze samen met een vaste groep de planten op de Heemsermars inventariseren. Voor het eerst zag ze de moerasandoorn. Nel is het liefst buiten, de tuin in en aan de voorkant is van alles te zien. Recen en heel veel vogels waaronder de leeuwerik die danst en zingt in de zon. Een groot spektakel was het toen er een sliep-jacht met paarden en honden was.

Maar Nel geniet meer van de rust en het uitzicht, een stoel erbij en kijken hoe de zon ondergaat. Bij slecht weer maakt Nel natuurpuzzels van 1000 stukjes of ze gaat lezen. Nel heeft een brede belangstelling en heeft bij “De Sprong” de kunst-en cultuurcursus gedaan. Dan gingen ze op leerzame excursies. Elke dinsdag wordt er gefietst met de vrouwenvereniging, de 88-jarige leidster rijdt voorop.

Vroeger gingen ze met de tent kamperen naar Frankrijk en Zuid Duitsland, maar al gauw kwam er een vouwwagen. Fietsen mee, streken opzoeken die zo mooi waren dat Nel daar boekjes kocht van planten en vogels uit dat gebied. Jarenlang gingen ze fietsen en zeilen, maar tegenwoordig blijven ze wat dichterbij huis. Er valt nog genoeg te beleven en te genieten in de omgeving. Ik laat de pen even los en luister naar Nel haar enthousiaste verhalen. Op een dag lag er een zieke ree in de tuin, ze was zo vermagerd dat ze niet kon vluchten, helaas moest ze afgeschoten worden. Zo zit de natuur in elkaar, maar het maakte wel indruk. Wanneer de ree in het bos had gelegen was ze vanzelf overleden. Af en toe vergeet ik te schrijven omdat Nel zoveel te vertellen heeft over haar rijke en actieve leven: ze zwemt nog steeds en doet al twintig jaar aan yoga. Maar naar haar kennis en enthousiasme over de natuur daar kun je urenlang luisteren. Regelmatig volgt ze de lezingen in De Koppel, maar die kennis moet je toch buiten opdoen, kijk en geniet, want er valt zoveel te beleven buiten.

Verre reizen hoeft Nel met Sjoerd niet meer te maken, maar ze wil nog een keertje naar Schiermonnikoog, dat schijnt het mooiste vogeleiland te zijn. Sinds kort hebben ze bezoek van een huisfazant, de natuur is zo dichtbij dat het heel normaal lijkt wanneer je tuin door allerlei dieren bezocht wordt. Nel heeft altijd affiniteit met de natuur gehad en kan zich geen dag zonder voorstellen. De verschillende seizoenen hebben zo hun eigen schoonheid vindt Nel, daar moet je van blijven genieten. En bij onze laatste kop thee blikken we 12 jaar terug, dat we samen tijdens de eerste wilde planten-cursus buiten in het veld liepen.

Jacqueline.

Een fiets is een gebruiksobject en daarmee onderhevig aan slijtage. Daarom heeft iedere fiets onderhoud nodig. De rem- en versnellingskabels rekken iets uit, de remblokken slijten en de verschillende metalen onderdelen werken op elkaar in.

Daarom is het aan te raden van tijd tot tijd een servicebeurt te laten uitvoeren, waarbij alle onderdelen gecontroleerd, afgesteld en waar nodig van nieuw vet of olie voorzien worden. Zo kunt u weer veilig en zorgeloos op pad.

We kennen verschillende soorten servicebeurten. Welke u ook kiest, op vertoon van 'De Hommel' ontvangt u € 10,00 korting in heel 2015.

www.fietserz.nl

JEUGDPAGINA

Hallo jongelui

Helaas kon de boomfeestdag op 18 maart dit jaar door allerlei omstandigheden niet doorgaan. Maar jullie hebben vast via het jeugdjournaal of op school het een en ander over deze dag gehoord. Het thema was “bomen en water”. Op veel plaatsen door heel Nederland zijn er bomen geplant.

Ik heb gelezen dat regenwormen heel belangrijk zijn voor bomen. Eerst kon ik dat niet geloven, maar als je het volgende leest is het heel logisch:

Een regenworm graaft in de grond en maakt een gangstelsel.

Daardoor komt er zuurstof in de grond.

Water kan door de gangen sneller worden aangevoerd en ook weer afgevoerd.

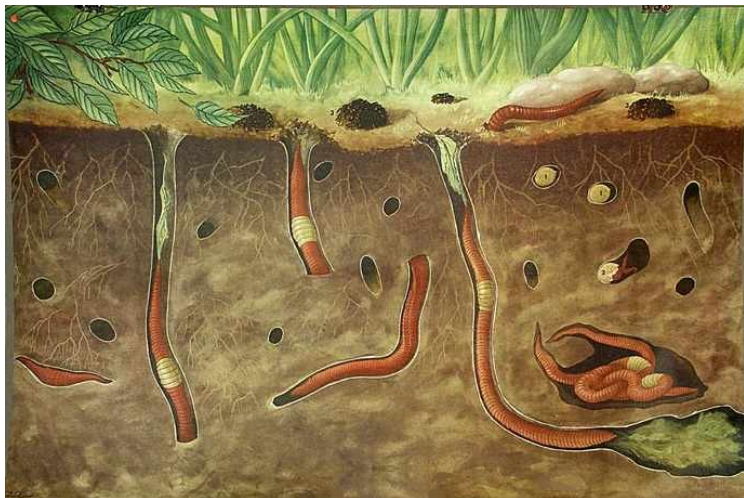
Planten en bomen maken gebruik van de gangen en laten hun wortels erin groeien.

Ander bodemleven beweegt zich door dat gangstelsel heen en weer.

De regenworm poept op en onder de grond.

De regenwormpoep is makkelijk opneembaar voedsel voor planten en bomen.

Marlis Hoek

Ik hou van dieren, behalve van.....mieren

Mensen zeggen graag dat ze van de natuur houden en van dieren. Maar velen vallen al gauw door de mand. De een heeft last van vliegen, de ander van steenmarters, vleermuizen, kraaien, mieren, eksters, roeken, mollen en er is vast nog veel meer aan dit lijstje toe te voegen. Hoezo last? Al deze dieren bestaan en hebben zo hun eigen plekje op deze wereld. Probeer eens om er op een andere manier naar te kijken en als het echt niet anders kan, zoek dan naar milieu- en diervriendelijke oplossingen.

Dit keer gaat het over de mier.....want ze zijn weer tevoorschijn gekomen..... In de winter kom je ze niet tegen, dan zitten ze onder de grond. Nu de lente is begonnen, zie je soms een enkeling, of zie je al een kleine rij langs marcheren. We vinden ze lastig en maken ze dood op allerlei angstaanjagende manieren. Maar als je wat meer weet over deze kleine makkertjes, is dat misschien een reden om ze op een andere manier weg te houden dan met gif. Mieren zijn insecten, want ze hebben 6 pootjes. Over de hele wereld leven wel 6.000 verschillende soorten mieren, waarvan in Nederland maar liefst 50 soorten.

Een mier heeft een kop, een middenstuk en een achterlijf. Op zijn kop heeft het dier lange sprieten. Wij hebben een neus om te ruiken, mieren ruiken met die twee sprieten. En ze kunnen er ook nog mee voelen. Mieren hebben behalve 2 grote ogen ook nog 3 kleine ogen. Maar met die 5 ogen zien ze veel minder dan wij met onze 2 ogen. Onder de grond kunnen ze toch niets zien. En buiten vinden mieren hun weg door te ruiken. Mieren leggen geursporen aan wanneer ze de omgeving verkennen. Wanneer ze niks vinden, volgen ze hun eigen geurspoor terug naar het nest. Maar ze zullen dat spoor dan niet versterken. Wanneer ze wel een voedselbron hebben gevonden, zoeken ze ook de weg terug maar tegelijkertijd maken ze dit geurspoor sterker. Op die manier kunnen nieuwe mieren meteen ruiken welke kant ze op moeten voor voedsel, namelijk door het spoor te volgen met de sterke geur.

Mieren zijn enorme krachtpatsers. Ze kunnen wel 50 keer hun eigen gewicht dragen. Stel je dat eens voor.....!!

Mieren sjouwen van alles naar het nest, zowel nestmateriaal als voedsel.

Maar soms verplaatsen ze ook eitjes en cocons, bijvoorbeeld als het nest verstoord wordt; die brengen ze dan in veiligheid. Een mierennest bestaat uit allemaal gangetjes met deurtjes. De koningin legt heel veel eitjes. In het nest is het lekker warm. De miereneitjes komen dan vlug uit. Als het te warm wordt, doen de mieren de deurtjes open. Als het koud wordt, doen de mieren de deurtjes dicht. Mieren zijn geweldige opruimers van andere insecten in de tuin. Gebruik geen gif als je 'last' van ze hebt. Beter kun je planten als goudsbloemen of afrikaantjes in de tuin zetten! Of plant lavendel, munt en

bieslook. En waar mieren helemaal niet van houden is olie. Als je buiten wilt eten, kun je een ring van olie trekken om de poten van de tuintafel. Dan klimmen de mieren niet naar al dat eten op tafel, want dat kan dan niet!

En zie je een colonne naar binnen marcheren? Blokkeer hun route door er bijvoorbeeld citronella of pepermuntolie op te smeren. En vooral: zorg ervoor dat jouw huis geen voedselbron is voor mieren. De diertjes zijn dol op zoetheid. Een paar koekkruimels of druppels limonade zijn voor mieren al een feestmaal. Laat afwas niet staan, veeg kleverige jampotjes af en ruim etensresten direct op.

Ariane Kamerman

Plantenweetje 41

Hondsdrif behoort tot de lipbloemigen. Het heeft betrekkelijk kleine bloemetjes, maar deze bevatten veel nectar. Bijen, zweefvliegen, kleine vlindersoorten en zelfs hommels ziet men veelvuldig op de paarsblauwe bloemetjes. Voor de plant is het insectenbezoek erg belangrijk, want het voortbestaan van de soort hangt er van af. Alle lipbloemigen hebben daartoe enigszins kleverig stuifmeel, dat zich gemakkelijk hecht aan de snuit en de pootjes van de bezoekende insecten.

Als de bloem dit bezoek opmerkt dan gaat de stamper zich een beetje splijten, waardoor het van andere bloemen meegebrachte stuifmeel gemakkelijker wordt opgenomen en de kans op bevruchting groot is.

Elfenbankjes, het hele jaar door te vinden.

Paddenstoelen zijn vanaf augustus tot laat in het najaar, dit jaar zelfs, tot januari, te vinden. Verschillende paddenstoelen zijn echter het hele jaar door te vinden en dat geldt o.a. voor de zogenaamde elfenbankjes. Het gewone elfenbankje is een van de meest voorkomende, populaire, paddenstoelen. Het eenjarige vruchtlichaam, een hoed zonder steel van 3-8 cm grootte, ontwikkelt zich vanaf het voorjaar tot de vroege herfst en blijft ook 's winters herkenbaar. Ze worden tot 3 mm dik en zijn met hun typische vorm en kleuren goed determineerbaar. Doordat ze erg contrasterende, veelkleurige, concentrische ringen hebben aan de bovenkant zijn ze een dankbaar object voor het fototoestel. De poriën, te zien aan de onderkant, bestaan uit zeer kleine buisjes (drie tot vijf per mm, loop!), die witachtig tot crème-achtig of gelig van kleur zijn. Als je een hoed pakt (doen!) voelt hij fluwelig aan, vrij stevig en taai en bevat weinig vocht, zo weinig dat bewaren de moeite loont en opname in een droogboeket of gewoon op een schaal tentoonstellen mogelijk is. Kleine exemplaren kunnen zelfs als corsage gedragen worden. Gewoon elfenbankje groeit dakpansgewijs, heeft een witte rand met daarbinnen ringen in allerlei kleuren; wit, beige, okergeel, (rood)bruin, grijs, blauw of zwartachtig. Afhankelijk van plaats en tijd zijn ze soms zo verschillend dat je gaat aarzelen. Leuk detail: om de vele kleurschakeringen heet hij officieel *Trametes Versicolor*. In Engeland heet hij regenboogschelp, rainbow conk en in Duitsland Schmetterlings (vlinder-)porling. Ze komen voor in droog, voedselarm bos, maar ook in tuinen en parken en zijn vooral op takken van eik en berk aan te treffen. Ze helpen mee met het afbreken van dood materiaal en op dode takken en stronken zijn ze soms in hele mooie, grotere groepen te vinden. Ze horen bij de

buisjeszwammen (Polyporen) en er komen verschillende ondersoorten van voor. Een zogenaamd fop elfenbankje die geen gaatjes maar plaatjes heeft, een ruig elfenbankje met ruwer aanvoelend oppervlak, een gezoneerd elfenbankje met duidelijk dikkere rand en geen zijdeglans, een fluweel elfenbankje die veel dunner is en niet taai maar bros en een geelgerand elfenbankje met gele rand, beharing en dikker, taaier vlees.

Stoffen uit elfenbankjes worden in de geneeskunde dankbaar gebruikt om hun tumorvertragende en immuumsysteem versterkende werking bij o.a. HIV, Herpes e.d. Al met al een zeer kenmerkende paddenstoelengroep, veel voorkomend, lang te zien en een groep om vaker bij te blijven stilstaan.

Gert Diepeveen

=====

Insectenhotelketen

Op 30 mei is er een grote Zwieseborg Fair aan de Hardenbergerweg 23 in Loozen. Dit jaarlijkse evenement trekt veel bezoekers en vele daarvan zijn natuurliefhebber. Op die dag worden insectenhôtels gemaakt, door mensen die zich daarvoor hebben opgegeven en door voorbijgangers die hun handen uit de mouwen willen steken. Er zal een groot 5-sterren hotel worden gemaakt met een natuur- educatief informatiebord. De overige hotels, pensions en B&B's voor insecten maken jullie zelf en kunnen na afloop mee naar huis worden genomen. Zo ontstaat in Hardenberg een insectenhotelketen. En dat is goed voor de stand van al die onmisbare hommels, bijen en vlinders. Allerlei mensen ontmoeten elkaar, leren van elkaar, beleven de natuur en dragen bij aan de biodiversiteit.

Er worden ook insecten-safari's georganiseerd.

Jonge en iets minder jonge mensen verkennen de directe omgeving van de Zwieseborg op zoek naar allerlei insecten. Hillie Waning gaat voorop. En het mooie van insecten is dat ze er altijd zijn. Onder blaadjes, op takken, zoemend in de lucht, onder stenen, aan de water-rand. Werkelijk overal! Bij een fair hoort natuurlijk een IVN-kraam. Op die kraam krioelt het van de informatie over insecten.

Ben je een beetje handig, hou je van timmerwerk en ben je geïnteresseerd in al die kleine vliegende, zoemende, blinkende beestjes geef je dan op bij: Yolande van der Aa, tel: 0523-260722, e-mail: yvanderaa@ziggo.nl. Ga ook eens naar de IVN website. Onder de knop insectennieuws vind je allerlei interessante informatie over dit project.

John Roeden

Adm. Helfrichstraat 35, Hardenberg-Tel.0523-260476

- * Afdrukken van alle digitale foto bestanden (v/a 5 minuten)
- * Pasfoto's
- * Foto van Foto(zonder beeld verlies!)
- * Omzetten van kleur naar zwart/wit en/of bruintoon.
- * Samenvoegen van verschillende foto's.
- * Restauratie
- * Foto's van dia's
- * Scannen van dia's en op CD of DVD zetten
- * Verwijderen van kleurzwemen, achtergronden of storende elementen.
- * Professioneel scannen van 6x6 en 6x4,5 negatieven
- * Scannen van kleinbeeld negatieven

SPECTOR smartphoto

SERVICE- EN TANKCENTER DE GROOT

BRUCHTERWEG 99

7772 BK HARDENBERG

TEL.: 0523-261588

Op Groene Visite met de natuurkoffer

Zoals u al op onze facebookpagina heeft kunnen lezen zijn onze vrijwilligers dit jaar 1x op Groene Visite geweest met de natuurkoffer.

De Groene Visite is een initiatief van o.a. Natuur en Milieu Overijssel en wordt door steeds meer lokale IVN afdelingen opgepakt. Ook onze afdeling heeft vrijwilligers bereid gevonden dit project van onze vereniging te ondersteunen.

De vrijwilligers bezoeken organisaties die zorg bieden aan ouderen. Veel (beginnend) dementerenden komen weinig buiten en komen niet meer in aanraking met de natuur en wat daar groeit en bloeit.

Dit terwijl veel van de ouderen in Hardenberg en omstreken hun leven hebben doorgebracht op het platteland te midden van de natuur of tuinieren als hobby hebben gehad.

In de natuurkoffer zitten allerhande materialen uit de natuur, vaak seizoensgebonden, of foto's en andere herkenbare objecten uit onze omgeving. Hierdoor worden reacties of gevoelens opgewekt waardoor er een stuk beleving ontstaat en herinneringen aan vroeger.

Het is dan ook een Groene Visite, op een ongedwongen wijze vertellen over de natuur, over vroeger.

De vrijwilligers hebben een training gehad en willen graag bij u op visite komen.

Wij zijn al op visite geweest bij o.a: Van Dedem Mark in Dedemsvaart, de Schoutenhof in de Marslanden en De Muldershoek in Bergentheim.

Graag willen wij nog meer mensen bezoeken, dus denkt u zal het iets zijn voor...maar twijfelt u, bel dan gerust met Aart en Dineke Bentsink: 0523-266360. Met hen kunt u de mogelijkheden bespreken.

Uiteraard verdienen onze vrijwilligers het om genoemd te worden:

Annie Katsma, Marijke Hagg, Rini Termaat, Ina Janzen, Jacqueline Slootweg, Hetty-Hanne Weterings en Dineke Bentsink.

Lente in de natuurkoffer

PEARLE

OPTICIENS

Pearle Opticiens Hardenberg

Fortuinstraat 3a

Tel. (0523) 27 16 10

www.kampeerenoutdoorreiling.nl
www.kampeer-winkel.eu

Hardenberg Almelo

Hardenberg
 $\pm 4000\text{m}^2$

Almelo
 $\pm 900\text{m}^2$

Ook voor onderhoud en schadeherstel aan uw caravan of camper,
kunt u terecht bij Kampeer & Outdoor Reiling Hardenberg.

Kijk voor de actuele **aanbiedingen** op www.kampeerenoutdoorreiling.nl

Hardenberg:

- In- en verkoop caravans
- Caravanonderdelen
- Verhuur caravans
- Kampeer artikelen
- Outdoor artikelen
- Kleding
- Wandelschoenen

Winkel / Caravans / Verhuur / Werkplaats

Hardenberg
Loswal 2
7772 TT
T 0523 260398

Winkel

Almelo
Hospitaalweg 4
7807 TW
T 0546 815847

De grootste kampeerwinkel van Overijssel!

Koud voorjaar.

Het is bijna mei en buiten is het tien graden. Maar het lentegevoel is er wel. De bomen hebben die lichte groene waas en de bloesem geurt je tegemoet. Die dikke jas of trui wil je wel in de kast hangen, maar geduld is een schone zaak. De koolmees heeft zijn nest al klaar en in de avond zie ik dat koppie voor het gat in de nestkast verschijnen. De rest vliegt rond met takjes en mos en vechten om de beste plek. De wulp laat onvermoeibaar zijn roep horen en een hele club kramsvogels vermaakt zich prima in de bomen langs de weg. De steenuil laat zich vroeg horen, maar het eieren leggen laat nog op zich wachten. Het is niet altijd rozengeur en maneschijn; een geelgorspaartje is verongelukt tegen het keukenraam. Ook voor ons nieuwe redactielid Loekie is het nieuwe jaar slecht begonnen, hun woonboerderijtje is afgebrand. Gelukkig zijn alle dieren gered en ze hopen dat hun mooie stekkie weer in ere wordt hersteld. Tijdens een korte fietstocht verbaast het me dat de bermen al in bloei staan, zelfs de vlinders zoals koolwitjes, de citroenvlinder en zowaar een oranjetipje doen een poging een stukje te vliegen. Ik vind het te koud om verder door te fietsen en ga naar huis. In het gras zitten genoeg vette wormen voor de merel, met haar bek vol kronkelige wormen en een kwak pindakaas voert ze haar enige jong. Dit koude voorjaar geeft wel sfeervolle plaatjes, flarden mist en fraaie zonsondergangen, twee reeën wagen zich weer aan de overkant maar ik zie alleen hun korte hoorntjes. De zon heeft al veel kracht en net in een hoekje uit de wind zit een veldmuisje zich te poetsen. Het warme weer komt eraan, alleen vannacht nog niet, ze hebben nachtvorst voorspeld.

Buitengroetjes Jacqueline.

Bakkerij Slatman

Bruchterweg 67
Hardenberg

Anerbeenseweg 34
Ane/Gramsbergen

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren
Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat
Gordijnen en Raamdecoratie | Schuifwandsystemen
Karpetten | Vinyl en Marmoleum | Slaapstudio

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg
Tel: 0523 - 261 234
www.woonwinkelramaker.nl
info@woonwinkelramaker.nl

De vossenjacht.

Op een kille zondagmiddag zag Cock een vreemde hond in het veld, de hond bleek een vos te zijn. Met zijn specifieke huppelig loopje kwam de vos onze kant op. Natuurlijk was hij op zijn hoede en keek lekker sluw om zich heen. Maar de vos was niet alleen, samen met zijn liefje staken ze snel de weg over om vervolgens via de weilanden achter ons in het niets te verdwijnen. Een fraai gezicht die twee pluimstaarten samen op rooftocht. Na een week hadden de jagers het gerucht opgevangen over een vos, en de hele mik mak ging nerveus op zoek naar het vossenhol. Dagenlang werd er gepost, rondjes gelopen, niet alleen bij daglicht maar ook duistere duistere avonden. De “hoofdjager” had zijn geweer in de oksel hangen, want het moment was daar toen het hol gevonden was. De andere jagers hielden doodstil de wacht. Het duurde uren, zo dat het zelfs voor de kleine jager in spé te lang, te donker, te koud en te eng werd. Plotseling viel het schot in de ingang van het hol, ze hoopten dat de vos zich met hangende pootjes zou overgeven. Jammer hoor, door die wekenlange vossenjacht is al het andere wild op de vlucht geslagen. En de vossen? Die hadden al op die kille zondagmiddag hun eigen plan getrokken.

JSje.

Plantenweetje 40

De **grote lisdodde** (*Typha latifolia*) wordt ook wel **sigaar** genoemd en in Hardenberg kennen we hem onder de naam **toezebol**. Deze plant is een schoolvoorbeeld van de begrippen éénslachtig en éénhuizig. Éénslachtig wil zeggen: er komen afzonderlijk zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen voor. Éénhuizig wil zeggen: ze komen beide op dezelfde plant voor. Bij de grote lisdodde kunnen we dit goed zien. Het bovenste deel van de bloemkolf is de mannelijke uitvoering, het onderste deel (de “sigaar”) is het vrouwelijke deel. Deze beide delen zitten bij de grote lisdodde meestal boven op elkaar (foto), met hooguit een tussenruimte van ½ cm.

Bij de kleine lisdodde is het verschil tussen het mannelijke en het vrouwelijke deel van de beide bloemkolven 3 tot 5 cm. Deze laatste heeft ook dunnere blaadjes en een dunnere sigaar.

Snoepwinkel

Het boek *Niet zonder elkaar - bloemen en insecten*, van Louis Schoonhoven e.a. is inmiddels te koop. Uitgeverij: Natuurmedia, Amsterdam. Het is een prachtig geïllustreerd en educatief boek.

De veldgids *Nachtvlinders* van Paul Waring en Martin Townsend is geheel herzien en uitgebreid. In deze unieke gids worden alle in Nederland en België voorkomende soorten macro-nachtvlinders beschreven. Uitgeverij: Kosmos, Utrecht.

Laline Paull schreef een prachtige roman over bijen, getiteld ... *Bijen*. En de uitgeverij is natuurlijk: De Bezige Bij, Amsterdam. Enkele recensies: 'Een feeërieke roman over het menselijk lot en een ware ode aan de schepping zelf. Na het lezen van dit wonderschone boek is je kijk op het leven blijvend veranderd!' [Jan Siebelink]. 'Ambitieuze en opvallend. Weinig romans weten zo'n bijzondere leeservaring te creëren' [The New York Times].

De jaloerse waterkip van Els Baars, KNNV, staat vol betoverende verhalen over planten en dieren dichtbij huis. Zo wordt bijvoorbeeld uitgelegd dat de statige blauwe reiger van koninklijke afkomst is.

Holland, natuur in de delta is de volgende film van de makers van de Nieuwe Wildernis. Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van onder andere de zeearend, bever, haas, pimperlauwtje en stekelbaars. De website biedt een voorproefje: <http://hollanddefilm.nl>.

De mooiste en leukste APP's...

Het gaat in deze rubriek niet om de mooiste of de meest complete APPS. Het gaat erom dat de lezers elkaar informeren omtrent APPS die je al of niet tegen betaling kunt downloaden. De een is gebruiksvriendelijker dan de ander. De een informatiever dan de ander.

Ook deze maand zijn de APP's ingestuurd door Cor Blok, waarvoor dank.

De APP : Slim Koken

Een bruikbare App dat helpt om minder voedsel te verspillen met koop-, kook- en bewaartips.

De APP: Projectenkalender

Het waterschap heeft veel lopende- en geplande projecten; hier een overzicht van de locaties en de kosten.

De APP: Groente en fruitkalender (milieucentraal):

Welk fruit ga ik eten in welk seizoen als ik duurzaam en milieuvriendelijk wil eten.

Tips voor App's naar Aart Bentsink: a.bentsink@vodafonevast.nl

Het IVN draagt bij aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap

Naturrasendünger von CUXIN

CUXIN Grün-Kalk fein

Gekörnt, einfach streubarer Spezialkalk für Rasen und Ziergarten. Vorbeugend gegen Versauerung. Mit hohem Magnesiumanteil für eine schöne Grasnarbe.

20 kg
für 200 - 400 qm

CUXIN Mikro- rasen- Dünger

Vertikutieren nicht
mehr notwendig!

- Mit indirekter Wirkung gegen Moos und Filz.
- Mit lebenden Mikroorganismen, die Rasenfäz zersetzen.
- Lässt Ihren Rasen wieder atmen.

20 kg
für 200 qm

CUXIN Rasendünger Spezial

- Mit Langzeitwirkung
- Minigran®: streut besser und staubt weniger

10 kg
für 250 qm

Dorfstraße 22 **Wielen** Tel. 05948 / 93460

Heeft u nog wel voldoende hout? Het IVN heeft weer genoeg voorhanden
Onze prijzen zijn nog steeds: Eiken/beuken €50; gemengd €40 per m³
Brenge in Hardenberg kost €7 extra per vracht van 2 m³
IVN leden krijgen €5 per m³ korting. Interesse? Bel 06-20009596
Mailen mag ook: wiebetolman@ziggo.nl

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN
Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid
(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

Erelid: Kor te Velde

Samenstelling bestuur

Voorzitter/	Aart Bentsink, Kleine Pollen 33, 7772 KJ Hardenberg
2e secretaris	tel. 0523-266360, e-mail: a.bentsink@vodafonevast.nl
Vice-voorzitter/	John Roeden, Broekdijk 7, 7695 TB Bruchterveld,
excursies :	tel.: 0523-231161, e-mail: roeden@xs4all.nl
Secretaris:	Baukje Reitsma, Anerveenseweg 25, 7788 AG Anerveen,
	tel. 0524-562444, secretariaat@ivnhardenberg.nl
Penningmeester:	Hans Soer, Bovenmaat 29, 7772 JG Hardenberg,
	tel. 0523-261095, e-mail: penningmeester@ivnhardenberg.nl
Bestuurslid/	Yolande v.d. Aa, Zwanebloem 11, 7772 MT Hardenberg,
jeugdzaam:	tel. 0523-260722, e-mail: yvanderaa@ziggo.nl
Bestuurslid/	Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER Hardenberg,
ledenadministratie:	tel. 0523-264726, e-mail: jannyleenheer@online.nl

Ledenadministratie: Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER, Hardenberg,
tel. 0523-264726, e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Redactie de Hommel: Jacqueline Slootweg, Lambert Zandman en Loekie v.d. Schoor
Adres: Boerendijk 14, 7691 PB Bergentheim
tel. 0523-250893, e-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Contactpersonen van onze IVN afdeling:

Vogels algemeen:	vacant	
Zangvogels (nestkasten):	Familie Lambers	0524-562067
Steenuil:	vacant	
Roofvogels:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Weidevogels:	Bert Stegeman	06-53232567
Wilde planten:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bomen:	Herman Hijink	0523-267661
Excursies:	John Roeden	0523-231161
Natuurgebieden:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vlinders:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bijen:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vleermuizen:	Jan van Hoek	0523-267269
Padden, amfibieën:	Marinus Oogjes	0523-263661
Paddenstoelen:	Geertje van der Berg	0523-683585
Landschapsonderhoud:	Wiebe Tolman	0523-261005
Redactie De Hommel:	Jacqueline Slootweg	0523-250893
Publiciteit:	John Roeden	0523-231161
E-mailadres vereniging:	secretaris@ivnhardenberg.nl	
Website:	ivnhardenberg.nl	

**hardenberg
gramsbergen**

Scholekster

Patrijs

De Hommel wordt gedrukt bij De Printsjob in Hardenberg

**Redactieadres:
Boerendijk 14
7691 PB Berghem**

**Iedere
tuurlijkhebbber is van**

IVN!

**na-
harte welkom bij het**

U ontvangt dan 4 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel" en 4 x per jaar het blad in kleur "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

U mag gratis meedoen aan alle excursies en andere IVN verenigingsactiviteiten en U kunt meedoen aan ons vrijwilligerswerk.

U ondersteunt onze vereniging met de volgende contributietarieven per jaar.

Leden € 17.50, huisgenoot-leden € 6.00, 3e uit één gezin € 3.00.

Jeugdleden € 6.00, 2e uit één gezin € 3.00.

Donateurs € 10.00.

Het lidmaatschapsjaar loopt vanaf 1 januari t/m 31 december. Opzeggingen vóór 15 november bij de ledenadministratie die bijgehouden wordt door mevr. Janny Leenheer (adresgegevens zie vorige pagina). De contributie wordt jaarlijks per automatische incasso geïnd. Het lidmaatschap vangt aan zodra de door u getekende machtigingskaart door de ledenadministratie is ontvangen. Ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.